

Telegraful Român

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile să se adreseze

Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», str. Măcelarilor Nr. 45.
Scrisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 14 fil., — de douăori 24 fil., — de trei ori 30 fil.
rândul cu litere garmond.

Ce vreau croații?

Sibiu, 19 Noemvrie n.

Când s'a făcut transacțiunea dela 1867 și s'a creat dualismul, atât de urgisit și de condamnat astăzi de naționalitățile de limbă negermană din Austria, croații au tras cele mai mari foloase din situația de atunci, pentru că lor li-a adus dualismul tot ce au dorit. Înțeleptul patriei, *Francisc Deák*, le a dat voe liberă să-și precizeze ei pretenziunile, și așa cum ei și le au stabilit, li s'au acordat toate drepturile posibile. Au primit autonomie, cu dietă provincială, cu honvezime croată, cu instrucție, administrație, justiție națională croată, de sus până jos, pe când celelalte naționalități de sub coroana sfântului Ștefan n'au primit decât puținele și problematicele drepturi trecute în legea de naționalități, rămase și acestea numai drepturi puse pe hârtie, pentru că în realitate naționalitățile din Ungaria nu s'au bucurat nici odată de ele. Legea de naționalități a fost astfel compusă, ca să nu poată fi executată și nici n'a fost executată nici odată. Croații au intrat însă imediat în toate drepturile, cari li s'au acordat la 1867, și se află și acuma în deplina lor posesiune. Și totuși nu sunt mulțumiți nici ei și ar vrea să aibă mai mult. Doresc să ajungă la independența desăvârșită, formând cu ceialalți slavi de sud un stat separat, care să fie al treilea stat independent în monarhie. Au deci și croații de sub coroana sfântului Ștefan același ideal, pe care-l au slavii de sud din Austria și urmăresc și ei aceeași politică, a împreunării tuturor slavilor de sud, ca slavii din senatul imperial austriac.

Se scrisese mai de mult prin gazete, că s'ar fi înaintat Maiestateii Sale, Monarhului, un memorandum amănunțit în privința dorințelor și a cererilor poporului croat de sub coroana sfântului Ștefan, iar acum de curând un colaborator al ziarului «*Az Est*» a avut întrevedere cu Arhiepiscopul *Stadler* din Saraievo, care pare a fi nu numai cap bisericesc, ci și conducător politic al poporului său, și a aflat dela înaltul prelat amănunte interesante cu privire la pretenziunile de acuma ale croaților.

«Vrem, — a spus categoric Arhiepiscopul *Stadler*, — ca să unim Croația și Slavonia cu Bosnia-Herțegovina, cu Dalmația și cu Istria, adăugându-se la ele și Gorița, Craina și părțile de sud ale Carintiei. Nu vrem alta, decât aceea ce au voit Maghiarii înainte de a fi fost eliberați; și dacă ei doresc să cunoască situația noastră, n'au decât să se transpună în gând în epoca în care nu erau încă liberi.

Poporul maghiar a strigat atunci după independență și libertate, iar acum, când poporul croat strigă după independență și libertate, *i-o deneagă!* Poporul maghiar e un popor cavalier și distins. De ce nu e cavalier și di-

stins și față de noi? E popor splendid poporul maghiar, și eu totdeauna am spus și spun croaților: Fiți ca și maghiarii, căci atunci veți ajunge aceea ce doriți, așa cum au ajuns și ei la timpul său la împlinirea dorințelor lor. Asta e ce dorim! Avem dreptul să dorim, pentru că Împăratul a spus, că: «Fiecare popor are să se fericească în felul său».

Să privim numai la Croația de acuma. Banul e esponentul guvernului maghiar. Nu are nici o independență și în chestiile cele mai mărunte are să alerge numai decât la Budapesta. Finanțele nu ni le putem administra în mod independent, căi fierate nu avem. Maghiarii spun totdeauna, că suntem frați. E adevărat; dar buzunarele noastre nu cunosc această frăție. Suntem avizați unii la alții, asta o recunoaștem și noi. Vom trăi splendid lângă olaltă, ca buni vecini, dar numai ca vecini egal îndreptățiți. Nici un stat nu poate impune legi altui stat. Să nu ne prescrie deci nici Ungaria nouă nimica, pentru că noi suntem un stat desvoltat, matur, nu suntem avizați la tutorat.

Vedeți, vă rog, cum sunt bărbații de stat maghiari! Deunăzi contele *Tisza* a spus, că dualismul s'a valorat bine în război. Nu are dreptate. Uită, că soldatul croat nu luptă pentru monarhia dualistă, ci pentru independența patriei sale. Iar *Khuen-Hederváry* e chiar dușman al croaților. Când era ban croat, a împins pe sârbi în contra croaților. El nu e croat, ci adevărat patriot maghiar. Precum sfântul Petru e tipul sfinților, așa e contele *Khuen-Hederváry* în ochii mei tipul adevăratului patriot maghiar. Noi nu suntem dușmani ai maghiarimei. Amic mai mare decât mine nu are poporul maghiar. Dar noi vrem să întemeiem statul croat și în locul dualismului vrem să aducem federalismul. Dorința aceasta a noastră nu e îndreptată nici în contra Austriei, nici în contra Ungariei. Dorința aceasta arde în noi numai pentru binele Croației».

A vorbit destul de clar Arhiepiscopul *Stadler*, prelatul cu nume german dar cu inimă croată, și cuvintele sale nu pot fi răstălmăcite. Voința firmă se cuprinde în ele, de a se crea, cu ocaziunea prefacerilor mari de după război, statul independent croat, ca al treilea stat în monarhie, alături de al patrulea stat independent, al cehilor, și poate că și cu al cincilea: deci *înlocuirea dualismului cu federalismul*.

Așa se vede, că fantazia lucrează și în capetele cele mai luminate; dar să sperăm, că numai sub durata războiului, cum am constatat și cu altă ocaziune, pentru că imediat cum vom intra iarăși în stări normale, — și deee bunul Dumnezeu, ca zilele acestea să fie cât se poate de apropiate, — normală are să fie și gândirea și judecata oamenilor de pretutindenea: a croaților, cehilor, rutenilor și a altora, cari încă umbă cu gândul pe căi greșite și aleargă după lucruri imposibile. Ori apoi să nu fie fantazie, ci cum

crede o foaie mare din Budapesta, politică reală aceea care se face și care eventual poate să ducă și la realizarea tuturor dorințelor exagerate?

Noul împrumut de război. Din 15 Noemvrie până în 15 Decemvrie se fac la noi subscrierile la noul împrumut de război. E al șaptelea, dar dintre toate cele de până acuma e împrumutul, care se face în condițiile cele mai favorabile. Pecând la cele de mai înainte, dușmanii se aflau aici colea pe teritoriul monarhiei noastre, acum nici o palmă de pământ de al nostru nu se mai află în mână dușmană, din contră, trupele noastre și trupele aliaților noștri înaintează repede pe teritoriul italian, dând nouă dovezi despre vitejia lor. Când statul se adresează deci cetățenilor săi de acasă, ca și ei să și facă datoria, ca cei dela front, și să împrumute statului banii necesari pentru continuarea, și se sperăm că și pentru încheierea războiului, nu e permis să se deee nimeni în laturi dela împlinirea acestei datorințe patriotice, mai ales când se știe, că nici o plasare de bani nu e atât de sigură și de rentabilă astăzi, ca cumpărarea de obligațiuni de război, din prisosințele, fie mari, fie mici, pe cari le avem. *Se subscrie deci fiecare român la noul împrumut de război, atâta cât poate, pentru că ajută statului, dar își face bine și sieși.* Subscrierile se pot face la fiecare bancă românească.

Legea electorală croată. În dieta croată din Zagreb a fost prezentat proiectul de lege despre dreptul electoral, care e universal, egal, direct și secret. Drept de vot are fiecare cetățean de stat, cu locuință stabilă pe teritoriul Croației și Slavoniei, dacă e trecut de 24 ani. Altă condiție nu i se cere. Aleși de deputați pot să fie însă numai aceia, cari știu ceti și scrie și cunosc limba croată ori sârbească. Dieta croată va fi compusă în viitor din 120 deputați. În atâtea cercuri electorale e împărțită Croația și Slavonia și fiecare cerc electoral alege un deputat. Proiectul de lege a fost primit cu simpatii din partea tuturor partidelor din dieta croată.

Din Budapesta. Comitetul comun al partidelor din dietă, cari sprijinesc guvernul, s'a întrunit Joi în ședință, participând la consultările sale și domnul ministru-president *Wekerle*. După ascultarea raportului despre cele întreprinse până acuma din partea comitetului, domnul ministru-president a declarat, că în ședința din 20 Noemvrie a dietei guvernul va prezenta budgetul și proiectele de lege despre dările cele nouă, precum și legea despre dreptul electoral, apoi legile despre prelungirea involeiilor cu Austria și despre prelungirea privilegiilor băncii austro-ungare. În vederea faptului, că în 3 Decemvrie se deschid delegațiunile, în desbatere nu vor putea fi luate decât proiectele mai mărunte de lege, iar legea despre dreptul electoral va fi predată spre studiere unei comisiuni speciale. După ce-i vor termina delegațiunile lucrările, în Ianuarie anul viitor, va fi luat apoi în desbatere mai întâi proiectul de lege despre dreptul electoral, care formează baza de existență a guvernului. În privința formării partidului unitar guvernamental, a declarat domnul ministru-president, că lucrul acesta se va putea face numai după stabilirea programului, în contra căruia s'au ridicat unele greutăți, cari sunt încă de învins. Comitetul a luat la cunoștință declarațiunile domnului ministru prezident și a accentuat necesitatea acordării grabnice a autonomiei catolice și regularea drepturilor celorlalte confesiuni, de asemenea natură. Ședința comitetului a fost prezidată de contele *Iuliu Andrássy*.

Cum să fie predica noastră?

Prin coloanele «Telegrafului Român» ni s'a dat sfatul prietinesc, că în timpul războiului «să predicăm despre nădejde» și despre celelalte virtuți creștinești. Bun sfat. Dar se înțelege de sine, că preoții doritori de îndeplinirea datorinței lor în măsură deplină au făcut lucrul acesta și înainte de a li-se fi împărțit sfatul pe calea publicității. Și-l vor face cu toată stăruința în orice vreme și în orice loc. Inșă toți preoții conștiincioși vor fi simțiți, că împrejurările ne mai pomenit de grele din timpul de azi îi îndatorează a cuprinde în predică o mulțime de lucruri, chestiuni și probleme, la care poate nici nu s'au gândit înainte de războiu. Câte și mai câte dureri și suferințe, câte și mai câte praguri grele de trecut, cât de felurite amărăciuni, încercări și frământări sufletești, nu va fi întâmpinat fiecare preot în activitatea sa pastorală din ultimii ani! Și dacă n'a voit să treacă nepăsător pe lângă aceste rane și dureri, cum a trecut levitul și preotul din Evanghelie pe lângă ranele celui căzut între tâlhari pe drumul Ierihonului, a trebuit să caute a lumina prin predicile sale, cu făclia învățăturilor evanghelice, toate adâncurile întunecate și sângerânde ale inimilor credincioșilor săi. De aceea preilejurile de a predică au fost foarte multe și temele, asupra cărora s'a putut estinde preotul în predică, destul de variate. Așadar greutatea sarcinei pentru predicator a fost și este, nu atât: *despre ce să predicăm? ci: cum să predicăm?*

Da! *Cum să predicăm?* O astfel de întrebare nu areori a trebuit să preocupe pe ceie au voit cătuși de cât să atingă culmea îndatoririlor preoțești! De multeori li s'a cerut o frământare și o abatere, o cercetare strădalnică de zile întregi, ca să caute și să găsească cuvântul, asemănarea, pilda potrivită, pe cari răsămându-se să poată desvolta și aduce cu succes într'o legătura firească diferitele subiecte ale predicei, cu suferințele multe și neconținute ale zilelor, cari învălue vieța pământească din toate părțile. Războiul, afară doar de unele deosebiri, cari bineînțeles, după o praxă de aproape patru ani, nu pot să fie decât mai bune și mai perfecte, e azi ca și la început. De asemenea cerințele lui. Suferințele și greutățile traiului în fond deși sunt și ele tot aceleași, sunt tot mai multe și mai grele. A rămânea deci numai în jurul sfintei liturgii și a altor slujbe nu e destul. Cerința cuvântului, a *mângâierii și întăririi în credință și suferințe* e adânc simțită. Sau va putea oare mama adevărată să stee nepăsătoare, să tacă, când vaețele copiilor umplu casa? Va putea părintele sufletesc să tacă, când credincioșii lui se găseesc în valurile spumegânde de dureri și de cele mai grele încercări ce a putut să se lase vre-odată asupra omenimei? Va înțelege oricine, dacă își va da seamă despre chemarea sa, *că nu!* Din ce sunt mai mari și multe greutățile și cerințele vieții, cu atât și stăruința noastră, cuvântul nostru, trebuie să fie mai bogat. Recunoscut acest adevăr, e aflată greutatea, cum avem să ne achităm mai bine, cum să ne lucrăm predicile, ca cuvântul lor, *având ele aproape unul și acelaș scop*, să nu fie prea des repețit, ci aducând întotdeauna ceva nou, să poată fi atrăgător, folositor și ascultat cu interes viu.

Dela o vreme încoace și credincioșii noștri mai înaintați în ale culturii au început să pretindă dela preoți predici mai deosebite de șabloanele cele vechi, cu cari s'au obicinuit așa de tare, încât adeseori se întâmplă, că îndată ce începe cineva a ceti cazană, credincioșii — mai ales bărbații — ies pe rând afară din biserică. Iar dacă predica este în legătură cu împrejurările actuale ale timpului și ale locului unde se rostește, dacă e împetritată cu amănunte din viața ascultătorilor, ori cu îndrumări practice de interes și de folos

